

تحریمات قانونی و غیرقانونی

موقعیت غنی سازی در تحریمات قانونی

امیرفیض- حقوقدان

در تحریراتی که در رابطه با موافقتنامه ژنو تقدیم شد به کرات ارتباط موافقتنامه با تحریمات بمیان آمد بدون اینکه به کم و کیف آن تحریمات علیه ایران وقانونی بودن و یا نبودن بخشی از آنها اشاره ای بشود. فکرمیکنم که کاملیت نسبی تحریرات مربوط به موافقت نامه ژنو ناقص است اگر کم و کیف تحریمات و ضوابط قانونی و غیرقانونی آن بیان نشود، بویژه در این مسیر، آشکار میشود که مسئله محرومیت ایران از غنی سازی اورانیوم ریشه در قطعنامه شورای امنیت دارد نه در موافقتنامه ژنو.

تحریم در منشور سازمان ملل متحد

منشور سازمان ملل متحد، بمنظور پیشبرد اهداف خود نیازه ضمانت اجرا دارد و منشور سازمان اجرای تضمینات و تنبیهات کشورهای خاطی را برعهده شورای امنیت سازمان گذاشته است. بدین لحاظ به تحریمات شورای امنیت سازمان ملل، تحریمات قانونی گفته میشود.

وجه تسمیه این تحلیل از آنجاست که قطعنامه های شورای امنیت سازمان ملل، حکم قوانین داخلی را دارد و اجرای آن ارجح است بر قوانین داخلی.

تحریمات غیرقانونی به تحریماتی اطلاق میشود که کشورها به اعتبار حق حاکمیت و سیاسی خود بر کشورهای دیگر اعمال میکنند که مقررات بین المللی آنرا پشتیبانی نمیکند.

تحریمهای قانونی و جمهوری اسلامی

قبل از اینکه به بیان و تعریف و کیفیت تحریمات غیرقانونی برویم بهتر است به موقعیت وحد و حدود تحریمات شورای امنیت علیه جمهوری اسلامی آشنا شویم زیرا در همین مقوله است که موقعیت جمهوری اسلامی (ایران) در رابطه با غنی سازی اورانیوم مشخص میشود.

در رابطه با فعالیت هسته ای و درگیری آژانس اتمی با جمهوری اسلامی از سال ۲۰۰۶ تا سال ۲۰۱۰ چهار قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل علیه جمهوری اسلامی صادر شده است که آخرین آنها که نمره ۱۹۲۹ و تاریخ ۹ ژوئن ۲۰۱۰ رادارد، ملاک عمل شورای امنیت و بیان کننده کم و کیف تحریمات قانونی علیه ایران است. اکنون تشریح آن قطعنامه.

قطعنامه مورد بحث، مشتمل بر دو بخش است یک بخش، موضوع تحریمات است و بخش دوم ضمانت اجرا و مجازاتهاست.

بخش اول قطعنامه، موضوع قطعنامه و تحریم جمهوری اسلامی را بقرار زیر اعلام داشته است (خلاصه شده)

[[این قطعنامه که چهارمین دوره تحریمها علیه ایران است؛

- ۱- ایران نباید از هیچ فعالیت تجاری مربوط به غنی سازی اورانیوم و دیگر مواد هسته ای یافناوری دیگرکشورها بهره مند شود.
- ۲- ایران نمیتواند هرگونه تانک، خودروهای زرهی، هواپیماهای جنگی، هلیکوپترهای تهاجمی، توپخانه کالیبربالا، کشتی های نظامی، موشک، و سیستم ها و قطعات مرتبط با آن هارا خریداری کند.^۱
- ۳- اگر ایران تمام فعالیت های مرتبط با غنی سازی و بازفرآوری خود را متوقف کند این قطعنامه بحالت تعلیق درخواهد آمد.
- ۴- بر اساس این قطعنامه ایران باید ساخت تمام مراکز غنی سازی اورانیوم، تاسیسات اتمی آب سنگین را متوقف و از ساخت تاسیسات مشابه خودداری کند.]]

سالب حق غنی سازی

همانطور که دربند چهارم قطعنامه شورای امنیت آمده است، تکلیف برنامه غنی سازی ایران در سال ۲۰۱۰ یعنی دو سال قبل از توافقنامه ژنو از سوی شورای امنیت سازمان ملل مشخص شده است و سابقه این تکلیف یعنی محرومیت ایران از غنی سازی اورانیوم به قطعنامه ۱۷۳۷ سال ۲۰۰۶ بازمیگردد. موافقتنامه ژنو، ناظر و وارد بر قطعنامه و ممنوعیت ایران از فعالیت های اتمی و غنی سازی اورانیوم است، نه حاکم بر آن. بکلام دیگر موافقتنامه تابع قطعنامه شورای امنیت است.

- ❖ بسادگی این دریافت میسر است که تحریم های تحمیلی بر نفت و گاز ایران و سایر تحریماتی که مورد عمل آمریکا و ۵+۱ قرار گرفته، هیچ ارتباطی با قطعنامه های شورای امنیت در رابطه با فعالیت هسته ای ایران ندارد.
- ❖ موافقتنامه ژنو، ضمن پیاده کردن تعهداتی برای جمهوری اسلامی، مستقیماً قطعنامه های شورای امنیت را در جایگاه خود حفظ کرده و این نشان میدهد که ۵+۱ نخواسته و نمیتوانسته وارد کم و کیف شمول قطعنامه شورای امنیت بشود و ترجیح داده که یک جا و یک قلم همچنان رسیمت قطعنامه شورای امنیت را حفظ و تعهدات جمهوری اسلامی را در قطعنامه شورای امنیت، دست نخورده، در موافقت نامه بتعهد جمهوری اسلامی باقی بماند.

این دقت بجاست که بخشی از تعهدات جمهوری اسلامی در موافقتنامه ژنو، از آنچه که در قطعنامه شورای امنیت مقرر شده بیشتر است ولی هیچ موردی که ناقض و یاسبب کسرتحریم ها و یا تعهدات جمهوری اسلامی در قطعنامه باشد وجود ندارد. این امر، موید آن است که جمهوری اسلامی در مقابل دورشته تعهدات و همچنین دو طرف تعهد در موافقتنامه قرار گرفته است.

^۱ - در همین رابطه است که تقریباً هر روز خبری در باره ساخت موشک، زیردریایی و حتا هواپیما و هواپیمای بدون سرنشین و گونه های سلاح را از خبرگزاری های رژیم اسلامی می شنویم و میخوانیم. ح-ک

یکی تعهدات مشروحه در قطعنامه شورای امنیت که با طرفیت شورای امنیت و دوم تعهدات مشروحه در موافقتنامه ژنوبطرفیت ۵+۱ و اتحادیه اروپا و غیره.

همچنین این ملاحظه نیرتوجه کردنی است که در رابطه با تعهدات جمهوری اسلامی بمناسبت قطعنامه شورای امنیت این حق برای جمهوری اسلامی بوجود آمده که «اگر ایران تمام فعالیت های مربوط با غنی سازی و بازآوری خود را متوقف کند این قطعنامه بحالت تعلیق در خواهد آمد»

ولی در موافقتنامه ژنو چنین حقی برای جمهوری اسلامی دیده نمیشود و تعلیق تحریم ها نه تنها شامل همه تحریمات نمیشود بلکه اساسا نسبت به کل تحریمات اتخاذ تصمیم نشده است.

❖ ملاحظات بالا واجد این برداشت حقوقی است، با آنکه کشورهای ۵+۱ (منهای آلمان) از اعضای شورای امنیت سازمان ملل هستند معهدا صلاحیتی جدا از صلاحیت شورای امنیت دارند یعنی ۵+۱ نمیتواند قطعنامه شورای امنیت را در مورد فعالیت هسته ای ایران متوقف، باطل و یا تغییر و کم و یازید کند و همچنین هر تصمیمی که ۵+۱ خارج از قطعنامه شورای امنیت بگیرد وقتی نافذ است که شورای امنیت آنرا تایید و یا رد نماید؛ زیرا ۵+۱ بعنوان میانجی برای قبول قطعنامه شورای امنیت به جمهوری اسلامی است نه یک واحد مستقل که بتواند خودسرانه آنچه میل دارد بر قطعنامه شورای امنیت اضافه و یا کم کند.

بی توجهی بزرگ

در کمال تاسف و بل حیرت، نمایندگان جمهوری اسلامی در مذاکرات ژنو، به حد محدود ۵+۱ که در چهارچوب قطعنامه ۱۹۲۹ مهاری شده اعتنایی نداشته و ایران را تسلیم خواسته های نا محدود و نامتناسب ۵+۱ ساخته اند.

اثر این بی توجهی چنین است که آن قسمت از تعهدات ایران که اضافه و یا کمتر از موارد قطعنامه شورای امنیت است نیاز به مصوبه شورای امنیت دارد همچنانکه لغو هر قطعنامه شورای امنیت نیاز به قطعنامه لغو خاص دارد.

ولی تعهدات جمهوری اسلامی که بطور مستقل بطرفیت ۵+۱ در موافقتنامه آمده، تعهد ایران به کشورهای عضو ۵+۱ است و ارتباطی به شورای امنیت نخواهد داشت و تعهدی محسوب است بین ۵+۱ و ایران.

و در کلامی ساده ایران با امضای موافقتنامه ژنو در دو جبهه گرفتار است جبهه قطعنامه شورای امنیت و جبهه بطرفیت ۵+۱ که در واقع میتوان گفت به رهبری آمریکا.

حاشیه - آقای عراقچی در گزارشی که از فعالیت هیئت ایرانی منتشر کرد به خود و هیئت ایرانی بالید که با استفاده از اوژه <آدرس> در متن انگلیسی توانسته است قطعنامه های شورای امنیت را دور بزند.

اظهارات نپخته ایشان که پاسخ گوئی شده نشان میدهد که او به تفاوت موقعیت و صلاحیت شورای امنیت و قطعنامه آن با تصمیمات ۵+۱ آگاه نبوده است که تصور کرده با امضای موافقتنامه ژنو، ایران از تحریمات قطعنامه شورای امنیت خلاص خواهد شد. (پایان حاشیه)

حاشیه دوم - در خبرها آمده که دیروز خامنه ای گفته است «من فقیه هشتم سه بار موافقتنامه را خوانده ام حق غنی سازی به ایران داده نشده است» (جواد کریمی قدوسی)

در کجای علم فقه از مسائل فنی صحبت و آموزش شده که او خود را مانند بختک روی مسائل اتمی ایران انداخته است. خواندن فقه کجا درک مسائل حقوق بین الملل کجا هرکس قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت را بخواند میبیند و میفهمد که شورای امنیت در سال ۲۰۱۰ سفت و سخت ایران را محروم از غنی سازی اورانیوم ساخته است. ریشه این محرومیت هم بسال ۲۰۰۶ و قطعنامه ۱۷۳۷ میرسد. و باز میدانند که موافقتنامه ژنو نمیتواند سرخود از تاکیدات و تحریمات قطعنامه شورای امنیت بکاهد و فقط شورای امنیت است که میتواند قطعنامه را معلق و یا باطل و یا شدت و ضعف بدهد.

یک آدم تا چه رسد که مدعی فقاقت هم باشد تا چیزی را نفهمیده و مطمئن نشده به حمایت و تائید و تجلیل از دست اندرکاران آن برنماید که بعد معلوم شود «وزارت خارجه جمهوری اسلامی متن اصلی توافقنامه رابعلت اسارت ایران سانسور کرده» (سید محمود نبویان)

آیا تعهد ایران به اینکه حداکثر تولید نفت نفتش از یک میلیون بشکه در روز بیشتر نباشد باشد (موافقتنامه ژنو) و این تعهد یعنی صرف نظر کردن ایران از روزانه ۳۵۰ میلیون دلار قابل ایراد نیست که چرا ایران زیر بار چنین تعهدی که ریشه و ارتباطی هم به قطعنامه شورای امنیت ندارد رفته است؟ (پایان حاشیه دوم)

ضمانت اجرای قطعنامه شورای امنیت

مختصرو فشرده ضمانت اجرای قطعنامه شورای امنیت بقرار زیر است:

- ۱- ایران ممنوع شده است که در خارج از کشور در فعالیت های اتمی مشارکت داشته باشد.
- ۲- دولت ها موظفند از حضور دولت ایران و اشخاص حقوقی و حقیقی در بند بالا جلوگیری کنند.
- ۳- کشورها موظف میباشند که از انتقال مستقیم و یا غیرمستقیم ۸ نوع سلاح جنگی سنگین به ایران خودداری کنند (نوع سلاحها معلوم شده است).
- ۴- ایران از فعالیت های در خصوص تولید موشک های بالستیک با قدرت حمل کلاهک های هسته ای منع شده است.
- ۵- منع آزمایشهای موشکی بالیستیکی
- ۶- کشورها موظف شده اند که از ورود برخی از مقام های ایران به قلمرو خود جلوگیری کنند و دارائی های تعدادی از شرکت ها و یا افراد را در فهرست تحریم ها قرار بدهند.
- ۷- دولت ها باید تمام محموله های هوایی و دریایی وارد و خروج از ایران را بازرسی کنند در صورتی که برای باورباشند که آن محموله ها حاوی مواد اتمی و یا نظامی و یا موشکی است اعلام کنند.
- ۸- به کشورها اجازه داده میشود که محموله های دریایی را بر اساس قوانین بین المللی در آبهای آزاد بازرسی، توقیف و حتی در صورت لزوم نابود کنند.
- ۹- به کشورها اجازه داده میشود از تامین سوخت یا ارائه خدمات دیگر به کشی های ایران یا کشتی های خارجی حامل محموله های غیرقانونی خودداری کنند.
- ۱۰- از کشورها خواسته میشود مراقب مبادلات مالی اشخاص یا شرکت ها با افراد و کمپانی های ایرانی از جمله شرکت های وابسته به سپاه پاسداران یا خطوط کشتی رانی ایران باشد.

۱۱- ازکشورها خواسته شده مراقب مبادلات مالی بانکهای ایرانی ازجمله بانک ملی ایران باشند تا از مبادلات مربوط به فعالیت اتمی حساس ایران با سیستم های پرتاب کلاهک هسته ای جلوگیری شود.

۱۲- ازکشورها خواسته شده تا در صورتی که معتقدند ایجاد شعبات بانکی درکشورشان بمنظور فعالیت اتمی ایران است جلوگیری کنند.

وبالاخره یک ماده بسیار مهم که میگوید

> هیچ چیز در این قطعنامه کشورها را مجبور به اتخاذ اقدامات و یا اعمال خارج از عرف این قطعنامه نمیکند و از جمله اقدامات، استفاده از زور یا تهدید به زور است < (عین متن است)

تشریح بر اقدامات اجرایی قطعنامه

چنانکه ملاحظه میشود اقدامات اجرایی در رابطه با قطعنامه شورای امنیت دقیق و روشن مشخص شده است که بسیاری از اقدامات ۱+۵ را شامل میشود ولی کوچکترین تکلیفی برای کشورها در خودداری از خرید نفت و گاز ایران در این تکلیف نامه دیده نمیشود و با توجه به اینکه در موضوع قطعنامه هم اثری از تسری تحریم قطعنامه متوجه نفت و گاز ایران نیست این نتیجه قاطع مترتب است که تحریم تولید نفت ایران و نیز فشار آمریکا بر کشورهای دیگر مبنی بر خودداری از خرید نفت ایران نه تنها با قطعنامه شورای امنیت همخوانی ندارد بلکه دقیقاً توسل به اقدامات و استفاده از زور و تهدید و اعمال روش خارج از عرف است و اینجاست که باید گفت چرا نمایندگان ایران به شرط محدودیت تولید نفت ایران به زیر یک میلیون بشکه در روز تن داده اند و با امضای موافقت نامه ژنو علاوه بر آنکه ایران راروزانه از ۳۵۰ میلیون دلار محروم ساخته بر تعهدی گردن نهاده که اساساً خارج از قطعنامه شورای امنیت بوده است و در کلامی دیگر در حالیکه ایران حاضر به تمکین به قطعنامه شورای امنیت بوده دیگر چه نیازی به توافق ژنو بوده است؟ مگر اینکه توافق های سری در عمان، بین خامنه ای و آمریکا نیاز به تدوین آن توافقیهای سری به توافقنامه ژنو راداشته است.